

és érthetőség elengedhetetlen kellékek s e szempontból, de a pedagógiai munkák stílusa érdekében sem hagyhatjuk szó nélkül a szerző stílusát, melyben csak úgy hemzsegnék az ily fura szavak, mint rögzítő, iparszük, sorzék, szívárlat, fájló élet, erőzet stb.; ezekre sem nyelvünknek nincs szüksége, sem a szerzőnek, a ki mint könyvének néhány részletéből látható, nem csak tartalmasan és szabatosan, hanem világosan is tud írni.

A külözködő és dagályos stílus egyébként összefügg azzal az apodiktikus önérzettel, melylyel szerzőnk ír, s a mely abból ered, hogy nem látja világosan a viszonyt a maga mondanivalója és a közt, a mi már meg van mondva, részben meg is téve. A maga kezdeményét mindenben igen újnak, igen eredetinek látszik vélni, s nagy zajjal tör be nyitott ajtókon is, mint fiatal kiforratlan írók szoktak tenni, a kik megkapva egy igazságot, mindent újra felfedeznek s egybegyűrnak eget és földet, metaphysikát és gyakorlati életet. Pedig megletebb embernek nem mindig áll jól a fiatalos rajongás és töredékesség. T. G.

Psychologia és logika. Középkiskolák használatára. Irta *Martin Péter*, kegyesrendi tanár. Ára 70 kr. Budapest, 1897. Lampel Róbert (Wodianer F. és fia) csász. és kir. udvari könyvkereskedés kiadása.

Az Utasítások részletező szakasza a középkiskolai oktatásban a philosophiai propædantikának az összes tanulmányok közt a legszebb feladatot tűzi ki. Synthesise és betetőzője az egész oktatási anyagnak és mint ilyentől megkivánja, hogy ugy az irodalmi és æsthetikai, mint a matematikai és természettudományi tananyagának nagy tárgyi köréből levonható lélektani és logikai tanulságokat egy összefüggő egésznek keretében elmélyítse és a megtanult tudományoknak gazdag szabály- és példatárából ugyancsak gazdag, biztos és világosan megértett fogalmak alapján a bennük rejlő és belőlük meríthető lélektani és gondolkodástani alapelemek az ifjuság lelkében tudatossá tegye. Még pedig főleg arra törekszik, hogy azokat minden metaphysikai vagy tisztán speculativ apparatus segítségével nélkül tegye magáévá. Tulajdonképen nem a szó szoros értelmében vett philosophia, hanem a hozzá kalauzoló utmutatás: propædantika legyen. A tanítást eredményeiben általánosítva és a mennyire ezen fokon lehetséges, úgy módszeres, mint rendszerező tárgyalással biztosítsa, hogy ezzel az összes iskolai tanítás értelmi és érzelmi lényegét kifejtse, koncentrálja és erős tudatossággal annak tanulságait megszilárdítsa. Ily szempontból mérlegelve a dolgot, az Utasítások jogosan kerülnek a philosophiai részletezést, a metaphysika és speculatio nagy kérdéseit, továbbá az irányzatosságot és a felekezetiiséget. Főleg a felekezetiiséget, melyet a vallástanításon kívül a többi tantárgy szellemé-

ben és oktatásában helyes tapintattal mindvégig mellőz, már annál fogva is, mivel ily szempont magában a philosophiában sem vezetett konkrét tapasztalatok megtermékenyítésére. A propædeutika második feladatául pedig kitérít azt, hogy a tanítás a philosophiai érdeklődést felkeltse és azon problémák felé fordítsa, melyek minden tudományos világfelfogás alapjait illetik. Az előkészítő tanítás azonban nem annyira ezen problémák végleges megoldását tarthatja szembe előtt, mint inkább a kérdések fontosságának és nehézségének feltüntetését. És ezzel a philosophiai propædeutika az összes oktatásnak összefoglaló, kiegészítő, befejező, de egyúttal újabb látókört nyitó és újabb útát egyengető tanítása legyen.

Ezen feladat a középiskolai ifjuság szellemi fejlettségének teljesen megfelelő követelmény. A ki többet követel és többet ad, az átlépi a tanuló lelki képzettségének és sokszor képességének határait is. Az Utasítások tehát hallgatagon megkívánják azt is, hogy az oktató és így főleg a tankönyv is, mint az oktatásnak egyik hatalmas hajtó eszköze az összes középiskolai tananyagnak magaslatán álljon, azt úgy általánosságában, mint vonatkozásaiban és tárgyi körében kimerítően ismerje, demonstráló példáit belőle merítse, módszere velük megegyezzek és rendszerét azok alapján építse föl. És ezt úgy éri el, hogy ha a tanuló az előadásokból és a tankönyvből már korábban elsajátított tárgyi körben, a rokon elemek szoros kapcsolatában a tudományok egész összefüggő épületét lássa és az általánosítás céljához szükséges konkrét példákat legott megtalálja.

Noha a tananyag csupán a lélektan és a logikát öleli fel magába, nézetünk szerint egy befejező æsthetikát és pædagogiat is kellene nyújtania, hogy ezzel úgy a mű-, mint irodalomtörténeti oktatás eredményeit összegezve lássa, hogy ezzel a későbbi állampolgár helyes utmutatásokat nyerjen a polgári, a társadalmi rend megóvására. Ezen négy philosophiai szak két osztályra szétosztva (VII. oszt. æsthetika és lélektan, VIII. oszt. pædagogia és logika), alkotná a középiskolai philosophiai oktatás tárgyát.

Az utóbbiakat mellőzven és korábbi fejtegetésünkhöz visszatérve azt tapasztaljuk, hogy philosophiai tankönyveinket az Utasítások tekintetbe nem vételével írták és szerkesztették. Külön-külön vagy idegen rendszert és irányzatot honosítottak meg, vagy éppen fordítások. Ritkán tapasztaljuk a tanultakkal való erősebb érintkezést és a tanulóknak eddig minden osztályban megkívánt gazdag ismerettára nem talál csoportosító vagy rendszeres összefűzésre, hanem részekre szakasztva, ezer szál irányában bizonyos ismereti céltudatosság nélkül fut széjjel, a szélrózsa minden irányában kalandoz, mi az egységes és általános műveltségnek legerősebb ellensége. A tankönyvek alapján az oktatás is ily képet állít elénk. Évtizedes tapasztalat, az értesítőknék évenkénti jelentése azt mutatja, hogy az a régi módon, idegen szellemű tankönyvek nyomán

halad tovább és legtöbbször avatatlan, philosophiával legkevésbé foglalkozó egyének kezében van. Pedig az a maga emberét követeli. Ismételten hangsúlyozzuk fontosságát. Ezért kívánatos volna, hogy ezen főtárgyat rátermett szakember vezesse, még pedig olyan, a ki a középiskolai szaktárgyak tanulmányozása alapján azoknak magaslatán is áll, a kiből az ismeretanyag philosophiai alkotó része, úgy magántanulmányok, mint tapasztalatok alapján összpontosul. Ezen általános, széles ismeret alkothatná egyúttal az igazgatói qualificciónak egyik főfeltételét, mely egyrészt biztosítaná az egyes szaktanárt arról, hogy vezetője ismeri őt és tárgyát és megítélésében rokon gondolkodásu egyénre talált, másrészt azt, hogy a tanuló egységes tudományos alapon indul az életben választott szakpályájára.

Az előttünk fekvő tankönyvnek sok tekintetben nem érthetünk egyet sem szellemével, sem beosztásával, sem módszerével.

Mindenekelőtt «középszkolák használatára» írt könyv. Ezen megjegyzésével annál fogva sem barátkozhatunk meg, mivel igen sok helyen használja a latin példabeszédeket, szabályokat a nélkül, hogy elejétől végeig megmagyarázná, lefordítaná őket. A szerző inkább a gymnasiumokra, mint a reáliskolákra is gondolt. Még hagyján, ha ily latin szó terminus technicus gyanánt a zárójelben fordul elő, de már nem igazolható akkor, ha scholastikus fölfogásnak, thomista jeles mondásoknak, Cicero-idézeteknek szolgál alkalmul. (7. 19. 23. 27. 32. 33. 35. 45. 59. 69. 71. 76. stb. oldalak).

Igy vagyunk a könyv irányzatosságával is. Első sorban felekezeti színezetű, mi a theologiai oktatás keretében mindenestre helyén volna, de a középszkolák különböző felekezetiességénél elveszti hatását. A könyv maga, Stöckl Albert hatása alatt, tehát idegen világfelfogás és idegen utasítások szempontjából, s mi több, régi rendszerek alapján írt tankönyv. Ennél fogva tehát, mint dicsérői is kiemelik, scholastikus, főleg thomistikus irányu, azaz kizárólag felekezeti. De az író talán épen ezen felekezeti iránynál fogva felekezetének iskoláira számított. Pedig hiába követelik ezen irány magasztalói a kizárólagos felekezetiességet, az megzavarja az oktatást, kockára dobja az eredményt. Hiába szelidíti akkor felekezeti (52.) törzs-felfogásához a spiritualista tanokat és Wundt törvényeit, hiába ad metaphysikus magyarázatokat a lélek lényegéről (15. 24.), ez megrontja különben mindenestre népszerű, értelmes, világos és szabatos fogalmait, a tudomány maga az úgy vélt felekezeti szempontnak kénytelen meghódolni.

Azonkívül a könyv sokszor hiányos. Ilyen az idő és tér képzetéről szóló szakasz (13. 17.), a determinismus felfogása (35.). Sokszor zavaros. (15. 36. 37.) Nem találunk elég, a képzeletet foglalkoztató példát. (15. 24.) A képzetről édes-keveset hallunk. (21.) Sokszor a névmagyará-

zattal éri be. (48.) Néha nem is magyarázza meg a fogalmat és a dolgot. (49. 50.) Mindenesetre a jó könyvnek egyik legfőbb bírálat a könyv elterjedése és ezt nem döntheti meg semmiféle más bírálat. Azt hiszszük azonban, hogy a nevezett mű ezen próbát aligha fogja sikeresen kiállani, nem csak azon intézetekben, hol az irányzatosság nem kerül fölszínre, de még ott sem, a mely intézetekre számítani látszik.

MORVAY Győző.

Iskolaünneppek az amerikai Egyesült-Államok iskoláiban. Irta

Krécsy Béla, tanár. (A budapesti VI. ker. állami főreáliskola 1896/97. évi Értesítőjében megjelent értekezés.)

Jelen munka több okból megérdemli, hogy a hazai és a külföldi tanügyi körök méltányolják. A szerző, a m. kir. közoktatásügyi miniszterium megbízásából az amerikai tanintézetek tanulmányozása végett két évet (1891/92—1892/93) Amerikában töltött, s tapasztalatairól nemsokára körülbelül 50 nyomtatott ívre terjedő és gazdagon illusztrált művet tesz közzé, melynek egy önálló fejezetét ezúttal a fenti cím alatt adta ki mutatóványkép. Szerző a sokféle iskolaünnepet három csoportba foglalja össze. Vonzó rövideggyel és könnyedséggel ismerteti minden ünnepnek történetét, lényegét és lefolyását, magyarázó eredeti idézetekkel és mindegyikhez összehasonlító, önnálló jellemzést fűz. A következő felsorolás nyújtson képet a földolgozott anyag gazdagságáról és sokféleségéről.

I. Hazafias ünnepek: 1. *Columbus Day* (október 21.) egy neme az amerikai millenniumi ünnepnek; 2. *Washington's birthday* (február 22.); 3. *Flag Helden* (Zászló-lengetés); 4. *Memorial Day* az elesett hősök emlékére (május 30.); 5. *Author's Day* emlékezés a kiváló költőkre és írókra; 6. *Patriot's Day*; 7. *Historical Day* nevezetes történeti események évfordulói.

II. Iskolai ünnepek szűkebb értelemben: 1. *Opening Exercises*, az összes tanulók összegyülekezése hetenkint, vagy naponkint; 2. *Public Rhetorical and Music Exercises*, 1—2 vagy három hónaponkint este; 3. *Graduation or Commencement Day*, az abiturientiensek ünnepe; 4. *Closing Exercises*, évváró ünnep.

III. Más ünnepek: 1. *Arbor Day*. A fáültetés ünnepe május hó első péntekén. A legszebb és legdicsérendőbb intézmények egyike, mely a természet kultuszának van szentelve és áldásos befolyású az országra és népre; ez ünnep tanulmányozását, utánzását, illetőleg behozatalát nem győzöm eléggé ajánlani a tanügyi kormánynak. Krécsy jelentésének ez a része igazán megérdemlené, hogy teljes szövegében az összes